

Eduard Kušen

Autorski koncept
GRAFIČKI PRIKAZ POJEDINIH RAZDOBLJA HRVATSKE POVIJESTI
1989.-2016. i 1900.-2016.

Rukopis
(Drugo dopunjeno izdanje)

Uvod

U najnovijoj hrvatskoj povijesti postoji razdoblje u kojem je vrlo teško, pa gotovo i nemoguće, samo riječima, jednolinijski slijediti političke i ratne događaje jer su njihovi sadržaji bili vremenski kontradiktorni. Primjerice, stranke, HSLŠ (20. svibnja) i HDZ (17. lipnja) bile su osnovane 1989. godine, još u jednostranačkoj II. Jugoslaviji (SFRJ/SRH). Isto tako, Savez komunista Hrvatske je najavio politički pluralizam krajem iste godine, da bi prvi višestranački izbori u Hrvatskoj bili održani, već 22. travnja 1990. godine, a Prvi saziv višestranačkog Hrvatskog sabora bio konstituiran 30. svibnja, koji je donio i Prvi, „Božićni“ ustav 22. prosinca iste godine, a Deklaraciju o proglašenju suverene i samostalne Republike Hrvatske 25. lipnja 1991. godine, sve u bivšoj državi. Međutim, Hrvatski sabor je tek 8. listopada 1991. godine donio Odluku o raskidu svih državno-pravnih odnosa sa SFRJ i njenim Socijalističkim republikama i pokrajinama. Tog je dana zapravo nastala Republika Hrvatska sa svim državno-pravnim atributima.

Osim toga, u isto vrijeme, paralelno teku i različita ratna zbivanja. Oružani sukobi započinju travnja 1991., izravni napadi iz Srbije, kolovoza 1991., da bi 1. listopada 1991. započela opsada Dubrovnika, 7. listopada 1991. bili raketirani Banski dvori (državni vrh) u Zagrebu, a idući dan, spomenutog 8. listopada 1991. godine, Hrvatska je konačno raskinula sve državno-pravne odnose sa SFRJ.

Ovakvo stanje potiče na preispitivanje uobičajenih načina prikazivanja vremenskog slijeda paralelnih srodnih povijesnih tijekova, koji su, u pravilu, orijentirani samo na kronološko opisivanje i/ili pojednostavno grafičko prikazivanje slijeda povijesnih događaja određenog razdoblja (vremenska crta). Autor, za ovakav slučaj nudi posebno rješenje u slojevitom grafičkom prikazu više paralelnih tematskih vremenskih crta, koje su međusobno sinkronizirane posebnim povijesnim sustavom, temeljenom na osobitim kriterijima koje određuje svrha zbog koje se takav prikaz izrađuje.

U nastavku su testirana dva primjera iz novije hrvatske povijesti, prvi, za spomenuto *razdoblje od 1989. – 2016.*, prikazano na slici 1. i drugi, za *razdoblje od 1900 – 2016.*, prikazano na slici 2. Prva slika grafički prikazuje događaje i njihove međudnose u najnovijoj hrvatskoj povijesti, a druga, njihov širi kontekst od početka 20. stoljeća. Za potrebe takvog prikazivanja, prema funkcionalno određenim kriterijima, odabrani su ključni događaji za svako od dvaju istraživanih razdoblja. Ovdje navedeni podaci o tim događajima vrlo su oskudno opisani, oni, načelno, izravno ili neizravno sadrže informacije o vremenu kada se događaj zbog, njegov naziv i sadržaj te lokaciju zbivanja. Unošenjem ovih podataka na pripadajuće vremenske crte prema pretpostavljenim temama, započinje usklađivanje tematskih

sadržaja i kritična provjera početno odabranih podataka i uravnoteženje sadržaja svakog grafičkog prikaza.

Slojevita vremenska crta za razdoblje 1989.- 2016. godine, slika 1.

Početak prvog, kraćeg razdoblja (1989.-2016.) određen je događajima koji su izravno odredili novu hrvatsku državu, osobito glede višestranačkog društvenog uređenja. Smatra se da to razdoblje počinje 20. svibnja 1989. godina, danom osnutka HSLŠ-a (Hrvatska socijalno-liberalna stranka), prve suvremene hrvatske političke stranke, i traje do danas.

Tijekom izrade grafičkog prikaza uravnotežen je tematski okvir za sistematizaciju povijesnih događaja, koji je na kraju rezultirao sljedećim prostorno-vremenskim sustavom:

- Vojna zbivanja
 - Sigurnosna stanja
 - Ključni događaji
- Slijed godina
- Politička zbivanja
 - Sva zbivanja
 - Sabor
 - Ustav
 - Država

U skladu s tematskim okvirom raspoređena su sva zbivanja:

- Vojna zbivanja
 - Sigurnosna stanja
 - Domovinski rat
 - Mirna reintegracija
 - Članstvo u NATO-u
 - Ključni događaji
 - 1.travanj 1991. – POČETAK ORUŽANIH SUKOBA
 - 2.kolovoz 1991. – IZRAVNI NAPADI IZ SRBIJE
 - 3.1.listopada 1991. – OPSADA DUBROVNIKA
 - 7.listopada 1991. – NAPAD NA BANSKE DVORE
 - 18.studenoga 1991. – PAD VUKOVARA
 - 4.2.siječnja 1992. – PRIMIRJE U SARAJEVU
 - 5.svibanj i lipanj 1992. – RAZMJESTA J UMPROFORA
 - 6.1.-3. svibnja 1995. – OPERACIJA „BLJESAK“
 - 7.4.-7. kolovoza 1995. – OPERACIJA „OLUJA“
 - 8.12. studenoga 1995. – ERDUTSKI SPORAZUM O MIRNOJ REINTEGRACIJI HP
 - 9.15. siječnja 1998. – ZAVRŠENA MIRNA REINTEGRACIJA HRVATSKOG PODUNAVLJA
 - 10.1. travnja 2009. – HRVATSKA ČLANICA NATO-a
- Godine (slijed godina)
 - Od 1989. do 2016.

- Politička zbivanja
 - Svi ključni događaji
 - a.20. svibnja 1989. – OSNOVAN HSLS
 - b.17. lipnja 1989. – OSNOVAN HDZ
 - c.krajem 1989. – SKH NAJAVLJUJE POLITIČKI PLURALIZAM
 - d.22. travnja 1990. – PRVI VIŠESTRANAČKI IZBORI U HRVATSKOJ
 - e.30. svibnja 1990. – PRVI SAZIV VIŠESTRANAČKOG HRVATSKOG SABORA
 - f.22. prosinca 1990. – DONESEN „BOŽIĆNI USTAV“
 - g.25. lipnja 1991. – DEKLARACIJA O PROGLAŠENJU SUVREMENE I SAMOSLNE REPUBLIKE HRVATSKE
 - h.8. listopada 1991. – ODLUKA O RASKIDU SA SFRJ
 - i.23. prosinca 1991. – UVODI SE HRVATSKI DINAR
 - j.22. svibnja 1992. – HRVATSKA PUNOPРАВNA ČLANICA UN
 - k.2. kolovoza 1992. – DRUGI SAZIV ZASTUPNIČKOG DOMA
 - l.30. svibnja 1974. – UVODI SE HRVATSKA KUNA
 - m.29. listopada 1995. – TREĆI SAZIV ZASTUPNIČKOG DOMA
 - n.18. prosinca 1997. – DONESEN USTAVNI ZAKON
 - o.2. veljače 2000. – ČETVRTI SAZIV ZASTUPNIČKOG DOMA
 - p.studenoga 2000. – PROMJENA USTAVA
 - q.28. ožujka 2001. – PROMJENA USTAVA
 - r.22.prosinca 2003. – PETI SAZIV ZASTUPNIČKOG DOMA
 - s.11.siječnja 2008. – ŠESTI SAZIV ZASUPNIČKOG DOMA
 - t.30. travnja 2010. – PROMJENA USTAVA
 - u.22. prosinca 2011. – SEDMI SAZIV ZASTUPNIČKOG DOMA
 - v.1.srpnja 2013. – HRVATSKA POSTAJE PUNOPРАВNA ČLANICA EU
 - w.28.prosinca 2015. – OSMI SAZIV ZASTUPNIČKOG DOMA
 - Sabor
 - Ustav
 - Država
 - II. JUGOSLAVIJA (SFRJ) / SR HRVATSKA
 - REPUBLIKA HRVATSKA

Slika 1. Slojevita vremenska crta za razdoblje 1989. – 2016.

Početak drugog prikazanog razdoblja (/600./1900.-2016.) započinje 7. stoljećem, kada su Hrvati stigli u ove krajeve i u cijelosti sažima 300 godina hrvatske povijesti, da bi istinski prikaz ovog razdoblja, funkcionalno i simbolički, započeo 1. siječnja 1900. godine, na samom početku 20. stoljeća, koji traje do danas. Ne radi se o

nikakvom važnom datumu za hrvatsku povijest, upravo suprotno, stvarni početak ovog razdoblja je smješten u dulje vrijeme kontinuiranog statusa, kakav je Hrvatska uživala u Austro-Ugarskoj kajem 19. stoljeća pa sve do početka Prvog svjetskog rata. Na taj se način može zapravo pratiti kontinuitet i diskontinuitet hrvatske državnosti od početka 20. stoljeća do 2016. godine: U Austro-Ugarskoj, kao Kraljevina Hrvatska, Dalmacija i Slavonija, samo na kraju I. Jugoslavije, kao Banovina Hrvatska, njena dvojnost u doba NDH, kojoj se dodaje Završna Hrvatska, u II. Jugoslaviji (SFRJ), kao SR Hrvatska, i na kraju Republika Hrvatska, koja je 2013. godine postala članica Europske unije. Na slici 2. je grafički prikazan nastavak kontinuiteta hrvatske državnosti u posljednjih 116. godina, s iznimkom razdoblja od 1918. do 1939. godine u I. Jugoslaviji. U vrijeme NDH, od 1941. do 1945. godine, javljaju se osobito složena politička i ratna zbivanja. Slojevit vremenska crta, osobit način grafički raščlanjuje zbivanja na području Hrvatske u Drugom svjetskom ratu.

Za vrijeme NDH, na području tadašnje Hrvatske, teče nekoliko procesa s mogućim državno-pravnim posljedicama: /1/ osnovni proces, vladavina Nezavisne Države Hrvatske, od 10. travnja 1941. do svibnja 1945., /2/ prisutan relikv I. Jugoslavije, Jugoslavenska vlada u egzilu u Londonu, 1941.-1945., /3/ vrlo aktivan antifašistički pokret na razini Hrvatske od 22. lipnja 1941. (Sisački partizanski odred) i Jugoslavije, /4/ potkraj 1942. osnovano Antifašističko vijeće narodnog oslobođenja Jugoslavije (AVNOJ), koje slijedi osnivanje Antifašističkog vijeća narodnog oslobođenja Hrvatske (ZAVNOH), /5/ u studenom 1943., nakon Teheranske konferencije, Saveznici priznali NOB kao legitimnog predvodnika antifašističkog otpora u Jugoslaviji, i na kraju /6/ 29. studenoga 1943. na Drugom zasjedanju AVNOJA, isti postaje vrhovno zakonodavno tijelo za buduću novu državu.

I tijekom izrade ovog grafičkog prikaza uravnotežen je tematski okvir za sistematizaciju povijesnih događaja sa sljedećim prostorno-vremenskim sustavom:

- Sigurnosna stanja
 - I.svjetski rat
 - II.svjetski rat
 - Domovinski rat
 - Članstvo u NATO-u

- Države
 - Austro-Ugarska
 - Kraljevina HDS
 - I.Jugoslavija
 - Od 1918.-1939. Bez hrvatske državnosti
 - Od 1939. Banovina Hrvatska
 - NDH
 - JVL, Jugoslavenska (I.) vlada u Londonu
 - Avnojska Jugoslavija
 - Završna Hrvatska
 - II.Jugoslavija (SFRJ)
 - SR Hrvatska
 - Republika Hrvatska
 - Od 1913. Članica EU

- Ključne godine
 - 0.600. godina - STOLJEĆE 7., DOLAZAK HRVATA
 - 1.1900. godina – POČETAK 20. STOLJEĆA U AUSTRO-UGARSKOJ
 - 2.1914. godina – POČETAK I. SVJETSKOG RATA
 - 3.1918. godina – STVARANJE I. JUGOSLAVIJE
 - 4.1921. godina – DONESEN „VIDOVDNSKI USTAV“
 - 5.1929. godina – UVEDENA „ŠESTOJANUARSKA DIKTATURA“
 - 6.1939. godina – OSNOVANA BANOVINI HRVATSKA; POČINJE II. SVJETSKI RAT
 - 7.1941. godina – HITLEROVA INVAZIJA NA JUGOSLAVIJU; OSNIVA SE NDH; KAPITULIRALA I. JUGOSLAVIJA.
 - 8.1943. godina – ODRŽANA TEHERANSKA KONFERENCIJA; NA DRUGOM ZASJEDANJU AVNOJA UTEMLJENA JE DEMOKRATSKA FEDERATIVNA JUGOSLAVIJA
 - 9.1945. godine – RASPAD NDH; ZAVRŠIO II. SVJETSKI RAT; II. JUGOSLAVIJA DOBIVA NAZIV FNRJ
 - 10.1948. godina – INFORMBIRO, RSKID SA STALJINOM
 - 11.1963. godina – NOVO IME DRŽAVE SFRJ
 - 12.1974. godina – NOVI USTAV, PRAVO NARODA NA SAMOOPREDJELJENJE DO ODCJEPLJENJA
 - 13.1980. godina – UMIRE JOSIP BROZ TITO
 - 14.1989. godina – OSNOVANA PRVA STRANKA, HSLS
 - 15.1990. godina – ODRŽANI PRVI PARLAMENTARNI VIŠESTRANAČKI IZBORI, PRVI SAZIV ZASTUPNIČKOG DOMA
 - 16.1991. godina – POČELI ORUŽANI SUKOBI; DEKLARACIJA O PROGLAŠENJU SUVRMENE I SAMOSTALNE REPPUBLIKE HRVATSKE; ODLUKA O RASKIDU DRŽAVNOPRVNIH SVEZA SA SFRJ
 - 17.1992. godina – POTPISANO PRIMIRJE U SARAJEVU; HRVATSKA POSTAJE PUNOPRAVNA ČLANICA UN
 - 18.1995. godina – KRAJ RATA, ERDUTSKI SPORAZUM
 - 19.1998. godina – ZAVRŠENA MIRNA REINTEGRACIJA HP
 - 20.2009. godina – PUNOPRAVNO ČLANSTVO U NATO-u
 - 21.2013. godina – PUNOPRAVNA ČLANICA EU

- Slijed godina
 - Od /600/1900. do 2016.

Slika 2,1. Slojevita vremenska crta za razdoblje 1900. – 2016.

Zaključak

Primjeri shematskog grafičkog prikazivanja dvaju razdoblja hrvatske povijesti u obliku tematski slojevite povijesne crte, pokazuju da se na ovaj način poboljšava preglednost tijekom događaja u određenom razdoblju, osobito ako su njihovi sadržaji

vremenski kontradiktorni pa ih je stoga vrlo teško, i gotovo nemoguće, samo riječima jednolinijski slijediti.